

Nummer 9 2024

Sveriges ekonomi

Statistiskt perspektiv

Fortsatt dämpad ekonomi

**Försämrad lönsamhet
i livsmedelsbranscherna**

**Högre marginaler inom
hotell och restaurang
efter pandemin**

**Lönsamheten inom bygg
kan vara på väg upp**

SCB

Innehåll

Månadsöversikt juli 2024	3
Läget i ekonomin	4
Fortsatt dämpad ekonomi	4
Fördjupning	8
Försämrad lönsamhet i livsmedelsbranscherna	8
Fördjupning	14
Högre marginaler inom hotell och restaurang efter pandemin	14
Fördjupning	18
Lönsamheten inom bygg kan vara på väg upp	18
Internationell utblick	24
Fortsatt svag ekonomisk tillväxt i EU	24
Indikatorer för Sverige, EU och USA	25

Om Sveriges ekonomi – statistiskt perspektiv

Det huvudsakliga målet med tidskriften är att ge en helhetsbild över ekonomin utifrån den ekonomiska statistiken. Detta kompletteras med fördjupningar inom olika områden samt en internationell utblick.

Publicering sker månadsvis, med ett uppehåll i juli.

Vi tar gärna emot synpunkter och kan hjälpa till med att ta fram data vid behov. Kontakta oss via e-post på ekstat@scb.se.

[SCB:s konjunkturklocka finns här](#). Den ger en interaktiv presentation av konjunkturläget och riktningen i den svenska ekonomin.

Fler diagram med [konjunkturindikatorer finns här](#).

Månadsöversikt juli 2024

Indikatorer	Jämfört med föregående månad (procent) ¹⁾	Jämfört med motsvarande månad föreg år (procent) ²⁾	Jämfört med föregående månad	Jämfört med motsvarande månad föreg år
BNP-indikator månad	-0,8	-0,9	⊖	⊖
Näringsliv				
Näringslivets produktion	-0,9	-0,7	⊖	⊖
Industrins produktion	0,8	-1,6	⊕	⊖
Industrins orderingång	-3,9	-0,1	⊖	●
Tjänsteproduktion	-0,4	0,3	⊖	⊕
Handel och konsumtion				
Hushållens konsumtion	0,7	-1,1	⊕	⊖
Detaljhandelns försäljning	0,5	-0,5	⊕	⊖
Utrikeshandel				
Varuexport ³⁾	0,0	5,9	●	⊕
Varuimport ³⁾	-0,1	5,7	●	⊕
Priser				
Konsumentpriser (KPIF)	0,1	1,7	●	⊕
Producentpriser	-1,4	-0,1	⊖	●
Arbetsmarknad				
Sysselsättningsgrad ⁴⁾	0,1	-1,1	●	⊖
Arbetslöshetstalet ⁵⁾	0,0	1,5	●	⊖
Arbetade timmar ⁶⁾	-0,1	-2,8	●	⊖

1) Kalenderkorrigerat och säsongrensat (ej för utrikeshandel, priser och arbetsmarknad)

2) Kalenderkorrigerat (ej för utrikeshandel, priser och arbetsmarknad)

3) Löpande priser, okorrigerat. Månadsförändring avser trend.

4) Sysselsättning som andel av befolkningen 15–74 år. Förändring i procentenheter. Månadsförändring baserar sig på säsongrensade och utjämnade data. Årsförändring baserar sig på originalvärden.

5) Arbetslöshet som andel av arbetskraften 15–74 år. Förändring i procentenheter. Månadsförändring baserar sig på säsongrensade och utjämnade data. Årsförändring baserar sig på originalvärden. Symboler anges med omvänt tecken.

6) Arbetade timmar 15–74 år (inklusive sysselsatta utomlands). Månadsförändring baserar sig på säsongrensade och utjämnade data. Årsförändring baserar sig på kalenderkorrigerade data.

Symbolerna betyder:

⊕ Ökning (Förändringstal högre än 0,2 procent)

● Oförändrat (Förändringstal -0,2–0,2 procent)

⊖ Minskning (Förändringstal lägre än -0,2 procent)

Läget i ekonomin

Fortsatt dämpad ekonomi

Sveriges BNP har legat på ungefär samma nivå i två och ett halvt år. Andra kvartalet i år sjönk BNP något efter en uppgång första kvartalet. Den inhemska efterfrågan var fortsatt svag medan nettoexporten bidrog positivt. SCB:s konjunkturklocka visar att ekonomin befinner sig i lågkonjunktur och det syns ännu inga tecken på en vändning.

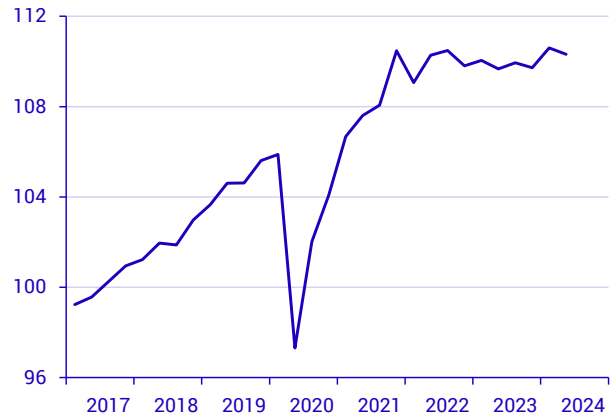
BNP-utvecklingen fortsätter på den inslagna vägen med uppgång vartannat kvartal och nedgång vartannat kvartal. Andra kvartalet i år sjönk Sveriges BNP med 0,3 procent jämfört med första kvartalet, justerat för säsongvariationer. Nivån är i stort sett densamma som fjärde kvartalet 2021. Den svenska ekonomin har med andra ord inte vuxit alls på två och ett halvt år.

-0,3 %

BNP sjönk andra kvartalet 2024 jämfört med kvartalet innan

BNP-utvecklingen fortsatt sidledes

Bruttonationalprodukten. Index 2017=100, säsongrensade kvartalsvärden

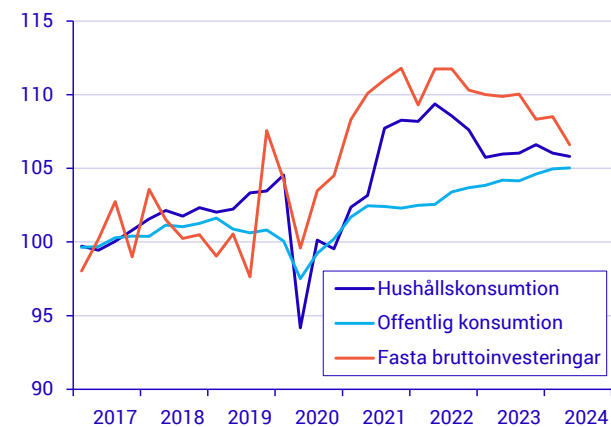
Källa: Nationalräkenskaperna (SCB)

Svag inhemska efterfrågan

Den främsta anledningen till att ekonomin går trögt är en fortsatt svag inhemska efterfrågan. Hushållens konsumtion återhämtades starkt efter pandemin men i takt med att inflationen och räntorna steg så sjönk konsumtionen under andra halvan av 2022 och början av 2023, och har därefter legat kvar på en lägre nivå. Andra kvartalet 2024 minskade hushållskonsumtionen med 0,2 procent jämfört med kvartalet innan. Det visar att hushållen fortfarande är pressade. Trots att inflationen kommit ner betydligt så är hushållens köpkraft lägre än för ett par år sedan. Ränteläget är också fortsatt klart högre än i början av 2022 även om räntorna har sänkts en del de senaste månaderna.

Investeringarna föll på nytt andra kvartalet

Konsumtion och investeringar. Index 2017=100, säsongrensade kvartalsvärden

Källa: Nationalräkenskaperna (SCB)

Den offentliga konsumtionen tuffar visserligen på uppåt men med ganska låg tillväxt. Jämfört med hushållens konsumtion så är den offentliga drygt hälften så stor och har med andra ord mindre påverkan på BNP.

Precis som hushållskonsumtionen så har investeringarna sjunkit de senaste två åren. Under denna period är det framförallt bostadsinvesteringarna som har dalat medan andra investeringstyper, som maskiner och immateriella tillgångar, har fortsatt uppåt. Andra kvartalet föll de fasta bruttoinvesteringarna med 1,7 procent. Detta kvartal var det investeringar i maskiner, inventarier och vapensystem som minskade mest. Även bostadsinvesteringarna fortsatte ned men i lägre takt än tidigare.

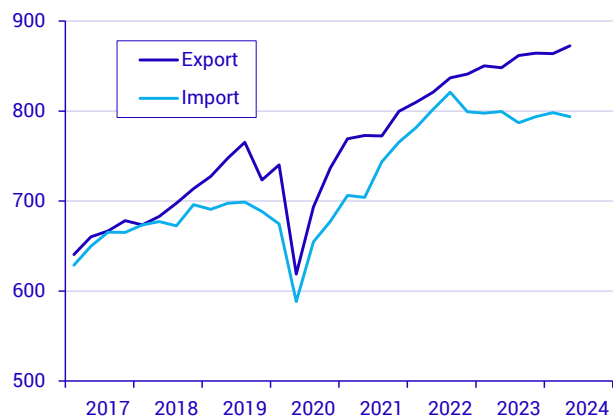
Förutom ovan nämnda delar bidrog även lager negativt till BNP-tillväxten andra kvartalet. Första kvartalet lyftes BNP-tillväxten av ett positivt lageromslag. Andra kvartalet var det istället en lageravveckling, inom såväl industrin som varuhandeln, som bidrog negativt till BNP-tillväxten.

Exporten och importen glider isär

Utrikeshandeln fortsatte däremot att bidra positivt till den svenska BNP-tillväxten. Andra kvartalet steg exporten medan importen minskade. I återhämtningsfasen efter pandemin steg både exporten och importen i snabb takt men sedan tredje kvartalet 2022 har de glidit mer och mer isär.

Exporten fortsatte uppåt

Export och import. Miljarder kronor per kvartal, 2023 års priser, säsongrensat

Källa: Nationalräkenskaperna (SCB)

Andra kvartalet var det framförallt exporten av insatsvaror som drev utvecklingen. Här ingår bland annat trä-, stål- och metallvaror. Exporten av investeringsvaror, där fordon utgör en stor del, har däremot minskat tre av de fyra senaste kvartalen efter en stark utveckling dessförinnan.

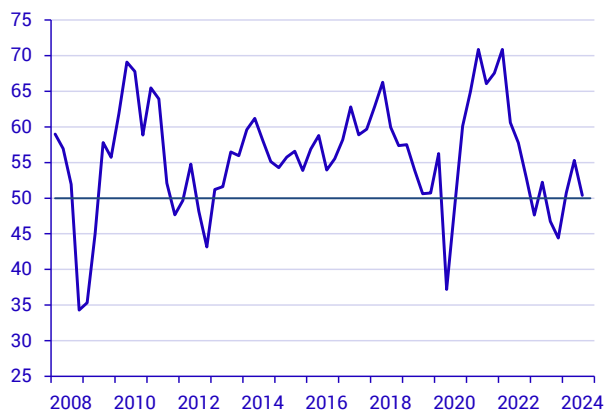
”Andra kvartalet var det framförallt exporten av insatsvaror som drev utvecklingen”

Exportcheferna mindre positiva

I slutet av augusti publicerades även exportchefsindex för tredje kvartalet 2024. Undersökningen görs kvartalsvis av SCB på uppdrag av Business Sweden. För tredje mätningen i rad låg indexet över 50-strecket, som utgör gränsen mellan uppgång och nedgång. Jämfört med andra kvartalet så föll dock såväl nulägesindex som prognosindex tillbaka.

Dämpad optimism bland exportföretagen

Exportchefsindex. Diffusionsindex där 50 är neutralt

Källa: Exportchefsindex (SCB och Business Sweden)

Nulägesbedömningen av lönsamheten är fortsatt stark medan företagen ser en något försämrad lönsamhet på tre månaders sikt. Förväntningarna på framtida exportefterfrågan dämpades jämfört med föregående kvartal även om indexen för de viktigaste exportmarknaderna Västeuropa och Nordamerika ligger kvar över 50-strecket. För övriga regioner i undersökningen väntar sig företagen en något minskad efterfrågan på tre månaders sikt.

Den ekonomiska aktiviteten minskade i juli

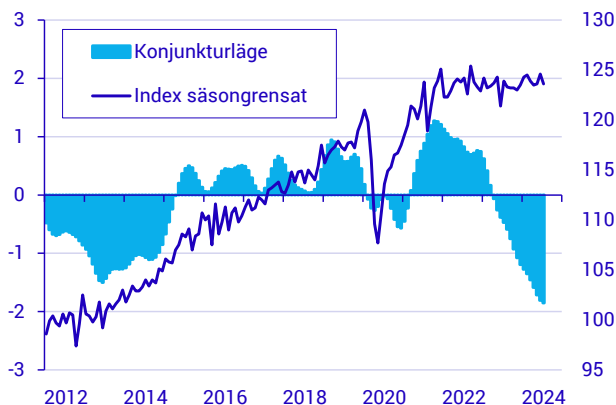
Trots att kvartalet som helhet visade en nedgång avslutades andra kvartalet starkt med en uppgång för den månadsvisa BNP-indikatorn i juni. I juli minskade dock den ekonomiska aktiviteten på nytt då BNP-indikatorn sjönk med 0,8 procent, säsongrensat och jämfört med månaden innan. Nedgången berodde främst på svagare produktion inom tjänstebranscherna samt inom byggverksamhet.

"Svagare produktion inom tjänstebranscherna samt inom byggverksamhet"

Sveriges BNP ligger således kvar på samma nivå som den gjort sedan slutet av 2021. I SCB:s konjunkturklocka betyder det att BNP-indikatorn ligger kvar i recessionsfasen, under långsiktig trend och på nedgång.

BNP-indikatorn föll i juli och ligger långt från långsiktig trend

BNP-indikatorn. Index 2011=100, säsongrensade månadsvärden (höger). Konjunkturläge=den kortsiktiga trendens avvikelse från den långsiktiga trenden, standardiserat med medelvärde=0 från januari 2000 (vänster)

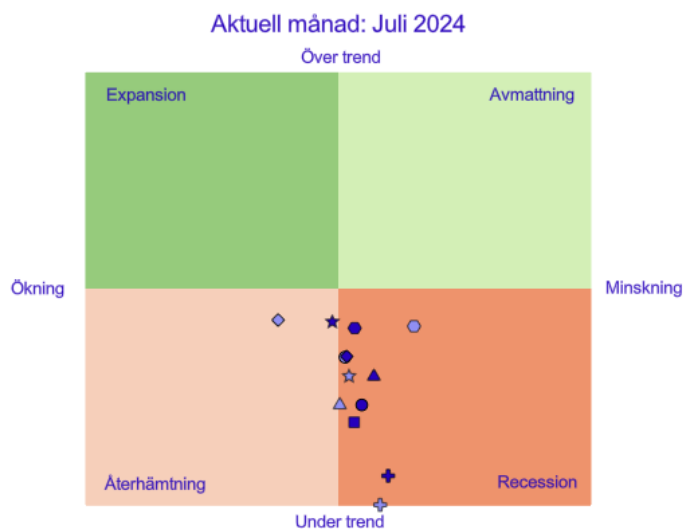

Källa: Nationalräkenskaperna och Konjunkturklockan (SCB)

Ingen vändning i konjunkturen

SCB:s konjunkturklocka visar att lågkonjunkturen består och snarare har fördjupats de senaste månaderna. I juli låg samtliga tretton månadsindikatorer under sin långsiktiga trend. Dessutom låg även den fjortonde indikatorn i klockan, BNP kvartal som är uppdaterad till och med andra kvartalet, klart under trend till och med juni.

Samtliga indikatorer under långsiktig trend i juli

■ A1 – BNP-indikator månad	■ A2 – BNP kvartal
● B1 – Näringslivets produktion	● B2 – Industrins ordergång
✚ C1 – Hushållens konsumtion	✚ C2 – Detaljhandel sällanköpsvaror
● D1 – Nyregistrerade personbilar	● D2 – Nyregistrerade lastbilar
▲ E1 – Varuexport	▲ E2 – Varuimport
★ F1 – Sysselsättning	★ F2 – Arbetade timmar
◆ G1 – Näringslivets efterfrågan	◆ G2 – Hushållens konfidensindikator

Precis som tidigare befinner sig majoriteten av indikatorerna i recessionsfasen. Med andra ord syns ännu ingen vändning i konjunkturen. Den enda indikator som ligger tydligt i återhämtningsfasen är hushållens konfidensindikator från Konjunkturinstitutets konjunkturbarometer. För denna indikator har metoden justerats något i samband med den senaste uppdateringen.

Reviderad metod för hushållens konfidensindikator

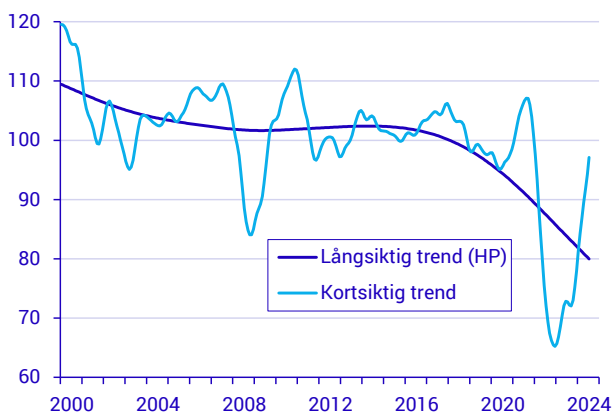
De som följer konjunkturklockan har säkert noterat att hushållens konfidensindikator sedan ett antal månader tillbaka har legat i expansionsfasen. Den främsta anledningen till det var att skattningen av den långsiktiga trenden gjordes med ett så kallat HP-filter, precis som för de övriga indikatorerna i konjunkturklockan.

I takt med att hushållens stämningstillstånd försämrades mycket kraftigt under 2022 resulterade skattningen med HP-filer i att den långsiktiga trenden pressades ner långt under det historiska genomsnittet. När stämningstillståndet förbättrades under 2023 och

fortsätte förbättras under 2024 låg därför den kortsiktiga trenden över den långsiktiga.

Tidigare metod för hushållens konfidensindikator

Hushållens konfidensindikator. Historiskt genomsnitt=100. Kortsiktig trend och långsiktig trend där den långsiktiga är skattad med HP-filer

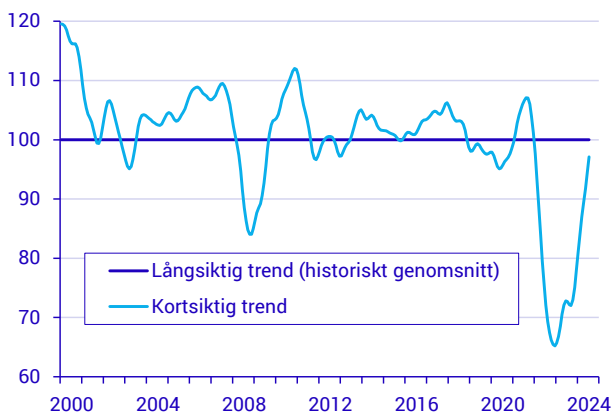

Källa: Konjunkturinstitutet och konjunkturklockan (SCB)

I samband med denna publicering har metoden setts över på grund av att den tidigare metoden bedömdes ge en något missvisande bild. Då hushållens konfidensindikator är standardiserad med medelvärde 100 kan detta historiska genomsnitt sägas motsvara den långsiktiga trenden. Den nya metoden betyder att den kortsiktiga trenden för hushållens konfidensindikator fortsatt är på uppgång men befinner sig något under den långsiktiga trenden.

Ny metod för hushållens konfidensindikator

Hushållens konfidensindikator. Historiskt genomsnitt=100. Kortsiktig trend och långsiktig trend där den långsiktiga är identisk med det historiska genomsnittet

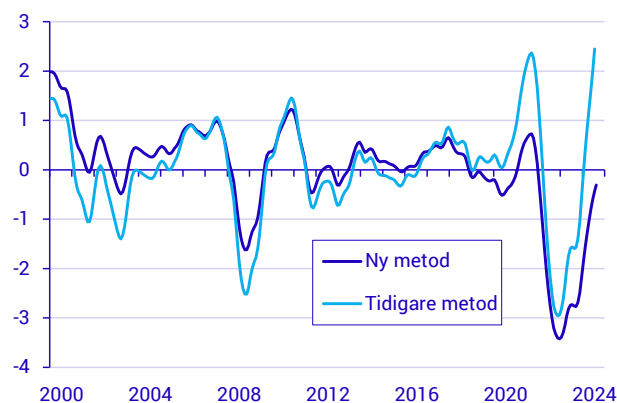

Källa: Konjunkturinstitutet och konjunkturklockan (SCB)

Som en konsekvens av metodförändringen skiftar konjunkturkurvan för hushållens konfidensindikator ned. Indikatorn befinner sig i återhämtningsfasen istället för i expansionsfasen. I faktarutan nedan finns länkar till fördjupad information om konjunkturklockan och metoden.

Metodförändringen förskjuter konjunkturkurvan nedåt

Konjunkturläget för hushållens konfidensindikator. Den kortsiktiga trendens avvikelse från den långsiktiga trenden, standardiserat med medelvärde=0 från januari 2000

Källa: Konjunkturklockan (SCB)

Konjunkturklockan

SCB:s konjunkturklocka består av 14 ekonomiska indikatorer, varav 13 uppdateras månadsvis och en uppdateras kvartalsvis.

Konjunkturläget beräknas genom att skatta den kortsiktiga trendens avvikelse från den långsiktiga trenden.

Från och med uppdateringen i september 2024 har metoden för hushållens konfidensindikator förändrats.

Här kan du läsa mer om SCB:s [konjunkturklocka](#). Där finns bland annat en utförlig metodbeskrivning.

I [visualiseringsverktyget](#) kan man följa hur de olika indikatorerna rör sig över tid. Under en konjunkturcykel rör de sig ett varv i konjunkturklockan och passerar då fyra konjunkturfaser.

Kontaktperson: Johannes Holmberg 010-479 45 11

Fördjupning

Försämrad lönsamhet i livsmedelsbranscherna

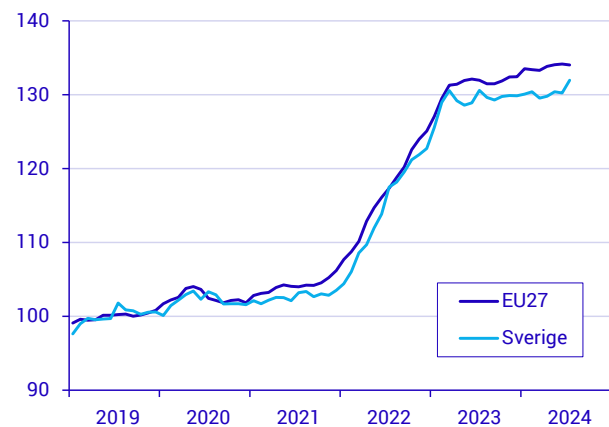
Trots att livsmedelspriserna steg kraftigt 2022 sjönk livsmedelsbranschernas rörelsemarginal och rörelseresultat samma år. Nedgången fortsatte 2023 och första halvåret 2024.

Livsmedel och alkoholfria drycker blev 26 procent dyrare i butikerna mellan januari 2022 och juli 2024, enligt SCB:s harmoniserade konsumentprisindex (HIKP). Prisuppgången under 2022 sticker ut i ett historiskt perspektiv. Inte sedan början av 1950-talet har matpriserna ökat så mycket på kort tid. Sedan början av 2023 har livsmedelspriserna ökat i en beskedligare takt än under 2022.

Det är inte bara i Sverige som matpriserna har ökat utan det har skett i hela Europa och i nedanstående

diagram kan vi se att matpriserna i Sverige utvecklats ungefär som i EU i stort. Prisuppgången under 2022 berodde till stor del på olika globala störningar som bland annat leveransproblem i efterdyningarna av pandemin och kriget i Ukraina. Den försvagade kronan har samtidigt bidragit till ökade importpriser. Från januari 2022 till juni 2024 har den svenska kronan försvagats med 7 procent gentemot Riksbankens kronindex (KIX).

Matpriserna sköt i höjden 2022 men har sedan planat ut
Prisindex på livsmedel för konsumenterna (HIKP), 2019=100

Källa: Harmoniserat konsumentprisindex, HIKP (Eurostat)

En fråga som har diskuterats och analyserats, av såväl SCB som andra myndigheter, är om livsmedelsbranscherna har passat på att öka vinsterna samtidigt som konsumenternas köpkraft har försämrats. Förra året skrev SCB en fördjupningsartikel kring detta tema och denna artikel är en fördjupad version med uppdaterade siffror till och med första halvåret 2024. De slutsatser SCB drog förra året står sig i den nya analysen vilket i stort innebär att lönsamheten i livsmedelsbranscherna inte ökat under inflationsperioden 2022 till 2023.

SCB har studerat fyra olika livsmedelsbranscher, för att se lönsamheten i alla led från ax till limpa till konsument. Branscherna är jordbruk, jakt och fiske, tillverkning av livsmedel och alkoholfria drycker, partihandel med livsmedel och alkoholfria drycker samt dagligvaruhandel (butikerna). Nytt i denna artikel är att partihandeln har delats upp så att det även är möjligt att följa dagligvaruhandelns huvudsakliga grossister. I partihandeln ingår förutom dagligvaruhandelns grossister även grossister till restauranger.

De fyra livsmedelsbranscherna i denna artikel (branschkode enligt standard för svensk näringsgrensindelning, SNI 2007)

Jordbruk, jakt och fiske (SNI 01.1–01.2; 01.4–01.7; 03).

Tillverkning av livsmedel och alkoholfria drycker (SNI 10, 11.07). Benämns livsmedelsindustri i tabeller och diagram.

Partihandel med livsmedel och alkoholfria drycker (SNI 46.31–46.33; 46.36–46.39). Inom denna grupp har dagligvaruhandelns huvudsakliga grossister särredovisats.

Dagligvaruhandel (SNI 47.11; 47.2 exkl. 47.25). Butikshandel med livsmedel och drycker. Även de olika butikskedjornas e-handel med livsmedel ingår. Däremot ingår inte rent nätbaserade företag.

Lönsamhet kan mätas på olika sätt

Det finns olika sätt att mäta lönsamheten i en bransch, i denna artikel studeras främst rörelseresultatet och rörelsemarginalen. Rörelsemarginalen beräknas genom att ta rörelseresultatet som andel av rörelseintäkterna.

Rörelseresultat = Rörelseintäkter – Rörelsekostnader

Rörelsemarginal = $\frac{\text{Rörelseresultat}}{\text{Rörelseintäkter}}$

Skillnaden mot den artikel som SCB skrev för ett år sedan om livsmedelsbranschernas lönsamhet är att rörelseresultatet nu även inkluderar avskrivningar. Det leder till bättre jämförbarhet mellan branscher. Inte minst påverkar det jordbrukets rörelseresultat då branschen har mycket större investeringar än övriga livsmedelsbranscher och som därmed får större avskrivningar. Rörelseresultatet efter avskrivningar ska täcka räntor, skatt och eventuell vinst. Ett alternativt mått hade varit att titta på resultatet efter finansiella poster, men där har SCB idag ingen bra data i den kortperiodiska kvartalsstatistiken.

Det kan även vara värt att lyfta fram att vi i denna artikel estimerat en arbetskostnad för jordbrukets enskilda näringsidkare, som normalt inte tar ut så mycket i lön utan snarare lever på vinsterna i företaget. Även detta görs för att få en bättre jämförbarhet med de övriga branscherna. Jämförelser mellan branscher bör dock tolkas med viss försiktighet och det gäller särskilt jordbruket. I

tabellen senare i artikeln visas även rörelsemarginaler för jordbruket utan justering för arbetskostnaden.

Det bör dessutom poängteras att rörelsemarginalen inte är det enda relevanta måttet för att beskriva lönsamheten. Företag och branscher kan till exempel öka rörelseresultatet när rörelseintäkterna ökar, även om rörelsemarginalen hålls oförändrad eller minskar.

Resultaträkningen – hur hänger det ihop?

- (1) Rörelseintäkter (+)
- (2) Handelsvarukostnad (-)
- (3) **Bruttovinst (1+2)**
- (4) Övriga rörelsekostnader (-)
- (5) Personalkostnader (-)
- (6) Avskrivningar (-)
- (7) **Rörelseresultat (3+4+5+6)**

Rörelsekostnader är (2+4+5+6)

Övriga kostnader som används senare i artikeln är (4+5+6)

Lägre rörelsemarginal inom livsmedelsbranscherna

Livsmedelsbranscherna hade en rörelsemarginal på 2,0 procent under 2023 vilket var en försämring mot 2022 och något lägre än genomsnittet under perioden 2012–2021. Första halvåret 2024 hade livsmedelsbranscherna en rörelsemarginal på 1,1 procent vilket var lägre än både första halvåret 2022 och 2023.

1,1 %

Rörelsemarginal i livsmedelsbranscherna första halvåret 2024

Livsmedelsindustrin har haft en svag lönsamhet sedan konsumentpriserna för livsmedel började

stiga. Inom dagligvaruhandeln har marginalen sjunkit något jämfört med genomsnittet under 2012–2021. Anledningen till att denna genomsnittperiod har valts är att dagligvaruhandelns grossister inte går att särredovisa tidigare. I nästa avsnitt finns data tillbaka 2008.

Dagligvaruhandelns marginaler minskade under 2023

Rörelsemarginal i de olika livsmedelsbranscherna, procent

	Medel 2012–2021	2022	2023	2024 H1
Jordbruk, jakt och fiske	-0,4	2,9	1,3	-4,2
Jordbruk, jakt och fiske (ej justerat) *	13,8	16,5	17,4	12,8
Livsmedelsindustri	3,3	-0,1	-0,4	0,0
Partihandel	2,5	3,0	3,2	1,9
- varav dagligvaruhandelns grossister	2,6	1,9	2,0	2,4
Dagligvaruhandel	2,8	2,7	2,4	2,5
Livsmedelsbranscherna totalt	2,4	2,2	2,0	1,1
Dagligvaruhandel + grossister	2,7	2,4	2,2	2,5

Källa: Företagens ekonomi, bokslutsberäkningar och Ekonomisk statistik på kvartal (SCB)

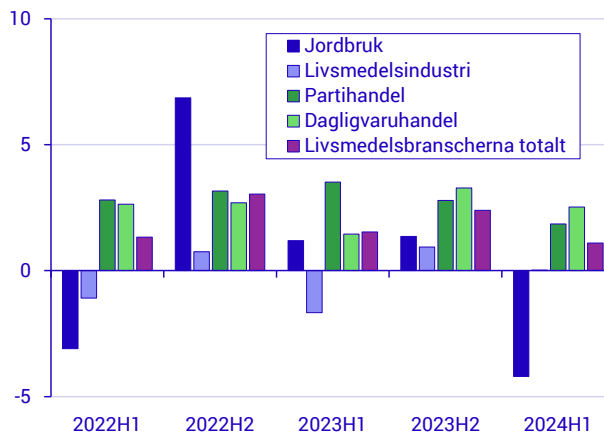
*Utan estimat för arbetskostnaden för de enskilda näringsidkarna inom jordbruk, jakt och fiske

Siffrorna visar att prisökningarna på livsmedel inte har lett till ökade rörelsemarginaler för livsmedelsbranscherna under åren 2022 till 2024.

Diagrammet nedan visar livsmedelsbranschernas rörelsemarginaler uppdelat på halvår för perioderna då matpriserna ökade kraftigt. Det går inte heller här att se att livsmedelsbranscherna totalt sett har ökat sin rörelsemarginal under denna period. Fördelat på bransch är det inga större förändringar under perioden för partihandeln eller dagligvaruhandeln. Livsmedelsindustrin hade väldigt små marginaler under 2022 till och med första halvåret 2024. För jordbruk, jakt och fiske har marginalerna varierat stort under perioden.

Lägre lönsamhet inom livsmedelsbranscherna 2024

Rörelsemarginal inom livsmedelsbranscherna, procent

Källa: Företagens ekonomi, Ekonomisk statistik på kvartal och bokslutsberäkningar (SCB)

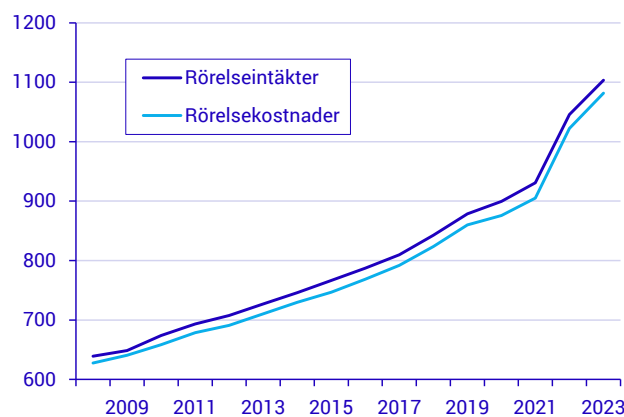
Rörelseintäkter och kostnader steg kraftigt 2022

För att få en bild av livsmedelsbranschernas utveckling över en längre tidsperiod används undersökningen Företagens ekonomi som innehåller jämförbara årsuppgifter för åren 2008–2022. I diagrammen har även data för 2023 tagits med vilka är preliminära men som bygger på data från i stort sett samtliga företags bokslut.

Både rörelseintäkterna och rörelsekostnaderna inom livsmedelsbranscherna ökade i en jämn takt under perioden 2008–2021. Under 2022 hände något då båda steg kraftigt. Uppgången förklaras främst av de stigande priserna.

Intäkterna och kostnaderna har utvecklats på samma sätt

Rörelseintäkter och rörelsekostnader för livsmedelsbranscherna, miljarder kronor

Källa: Företagens ekonomi och bokslutsberäkningar för 2023 (SCB)

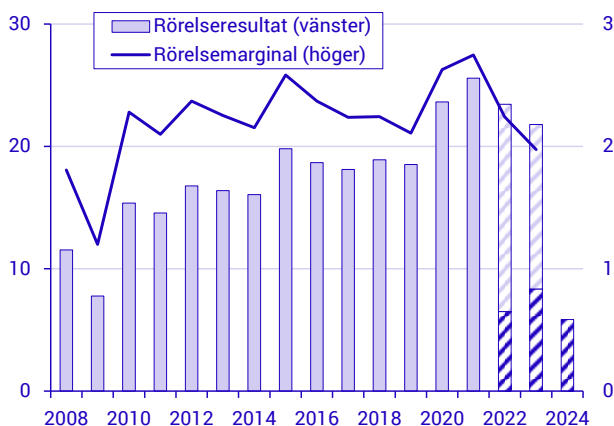
Generellt låga marginaler i livsmedelsbranscherna

Den genomsnittliga rörelsemarginalen i näringslivet har under de senaste femton åren uppgått till 5,1 procent. Rörelsemarginalen inom livsmedelsbranscherna är betydligt lägre och har under samma period endast uppgått till i genomsnitt 2,2 procent.

Rörelsemarginalen inom livsmedelsbranscherna förbättrades under 2020 och 2021. Dessa år präglades av pandemin då fler jobbade och studerade hemifrån än tidigare år och därmed köpte mer mat i butik, när skolor och lunchrestauranger tappade sina gäster. Dagligvarubutikerna utökade även hemkörning av matvaror under denna period. Under 2022 då livsmedelspriserna steg kraftigt sjönk både rörelsemarginalen och rörelseresultatet tillbaka. Nedgången fortsatte under 2023 och första halvåret 2024.

Lägre rörelseresultat och marginal sedan livsmedelspriserna började öka

Rörelseresultat efter avskrivningar i miljarder kronor (vänster) och rörelsemarginal i procent (höger) inom livsmedelsbranscherna totalt. För åren 2022–2024 har rörelseresultatet delats upp på första halvåret (mörkblå streck) och andra halvåret (ljusblå streck)

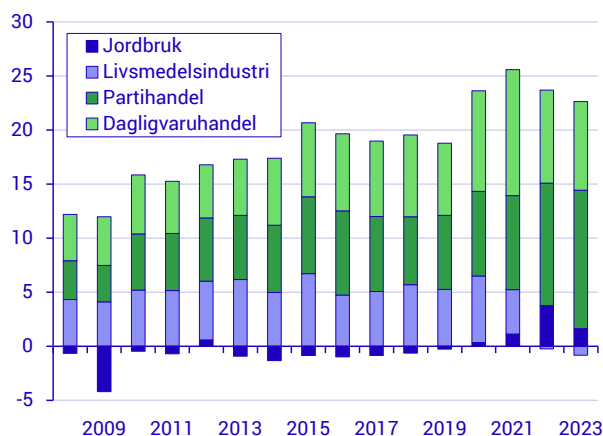
Källa: Företagens ekonomi, Ekonomisk statistik på kvartal och bokslutsberäkningar för 2023 (SCB)

Jordbruk, jakt och fiske har lägre rörelseresultat under hela tidsperioden än de andra undersökta branscherna efter att arbetskostnaden för enskilda näringsidkare inkluderats. Under många perioder blir till och med rörelseresultatet negativt. Vidare kan vi se att rörelseresultatet inom livsmedelsindustrin låg nära noll under 2022 och 2023. Livsmedelsindustrin är beroende av import

som i sin tur är beroende av växelkursen. Eftersom kronan försvagats har rörelsekostnaderna för tillverkningsindustrin ökat. Rörelseresultatet för dagligvaruhandeln har varit relativt konstanta över tid med en viss uppgång under pandemiåren och en nedgång under inflationsåren 2022 och 2023. För partihandeln har rörelseresultatet ökat under 2023.

Högst rörelseresultat inom partihandeln 2023

Rörelseresultat efter avskrivningar, miljarder kronor

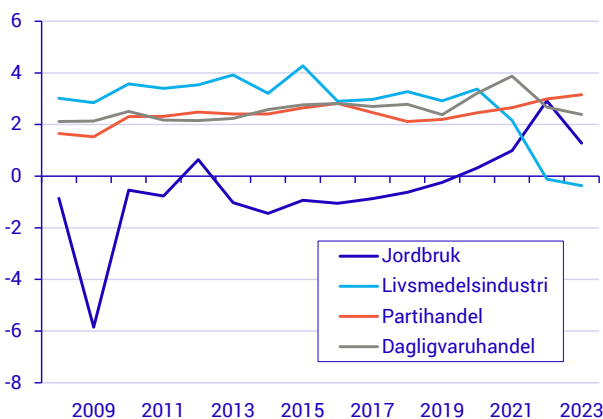

Källa: Företagens ekonomi och bokslutsberäkningar för 2023 (SCB)

Då det gäller rörelsemarginalen varierar den något mellan branscher och över tid. Lägst rörelsemarginal har jordbruk, jakt och fiske där marginalen varit negativ i många år. I samband med finanskrisen 2008–2009 var rörelsemarginalen särskilt svag. Observera att jämförelse mellan branscher bör göras med försiktighet och det gäller särskilt för jordbruket.

Livsmedelsindustrins marginaler sjönk både 2022 och 2023

Rörelsemarginal efter avskrivningar inom livsmedelsbranscherna, procent

Källa: Företagens ekonomi och bokslutsberäkningar för 2023 (SCB)

Livsmedelsindustrins marginaler sjönk kraftigt då matpriserna började stiga 2022 och låg kvar på en låg nivå under 2023. Parti- och dagligvaruhandel har haft en relativt konstant rörelsemarginal under den studerade tidsperioden. Dagligvaruhandelns rörelsemarginaler steg 2020 och 2021 men har sedan sjunkit tillbaka till tidigare nivå 2022 och 2023.

Minskat rörelseresultat för dagligvaruhandeln och dess grossister

I detta avsnitt studeras dagligvaruhandeln och dess huvudsakliga grossister. Det främsta skälet till detta är att partihandeln för livsmedel inte enbart består av dagligvaruhandelns grossister. Den innehåller även grossister till restauranger. Som tabellen med rörelsemarginaler visade var partihandelns rörelsemarginaler drygt en procentenhet högre under 2022 och 2023 än rörelsemarginalen för dagligvaruhandelns grossister.

De totala rörelseintäkterna för dagligvaruhandeln och dess grossister uppgick till 557 miljarder kronor 2023. Detta var en ökning med 15,1 procent sedan 2021. Ökningen under perioden förklaras främst av prisökningar eftersom försäljningsvolymen utvecklats svagt under 2022 och 2023. De totala rörelsekostnaderna uppgick till 545 miljarder kronor vilket var en ökning med 16,2 procent sedan 2021. Kostnaderna för dagligvaruhandeln och dess grossister har alltså ökat mer än intäkterna under inflationsperioden vilket gör att rörelseresultatet minskat med 18,4 procent mellan 2021 och 2023.

Bruttovinst = Rörelseintäkter – Handelsvarukostnad

Bruttovinstmarginal = $\frac{\text{Bruttovinst}}{\text{Rörelseintäkter}}$

För livsmedelsbranscherna totalt sett ökade intäkterna med 18,5 procent och kostnaderna med 19,5 procent mellan 2021 och 2023.

”Dagligvaruhandelns rörelsemarginaler steg 2020 och 2021 men har sedan sjunkit tillbaka till tidigare nivå 2022 och 2023”

Rörelsekostnaderna ökade mer än rörelseintäkterna

Resultaträkning för dagligvaruhandeln och dess grossister. Rörelseresultat, miljarder kronor, löpande priser och rörelsemarginal i procent

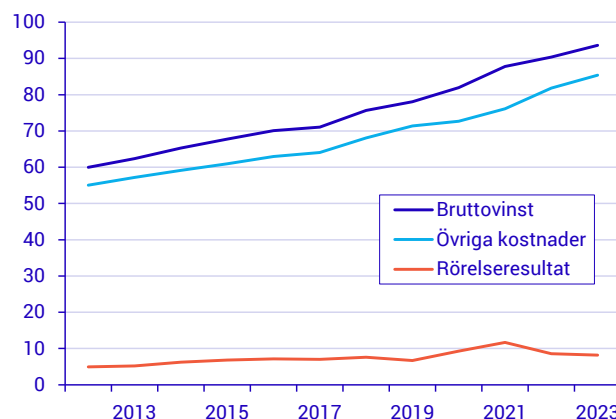
	2021	2022	2023	Utveckling 2023/2021 (procent)
Rörelseintäkter	484	520	557	15,1
Rörelsekostnader	469	508	545	16,2
Rörelseresultat efter avskrivningar (mdr kr)	15	12	12	-18,6
Rörelsemarginal (procent)	3,2	2,4	2,2	
Bruttovinst	112	116	121	8,3
Bruttovinstmarginal	23,2	22,4	21,8	

Källa: Företagens ekonomi och bokslutsberäkningar för 2023 (SCB)

I nedanstående diagram studerar vi bruttovinsten tillsammans med övriga kostnader och rörelseresultat för dagligvaruhandeln. Övriga kostnader består av personalkostnader, övriga rörelsekostnader och avskrivningar. Handelsvarukostnaderna ingår i bruttovinsten.

Stigande bruttovinst men sjunkande rörelseresultat för butikerna

Bruttovinst, övriga kostnader samt rörelseresultat i miljarder kronor inom dagligvaruhandeln

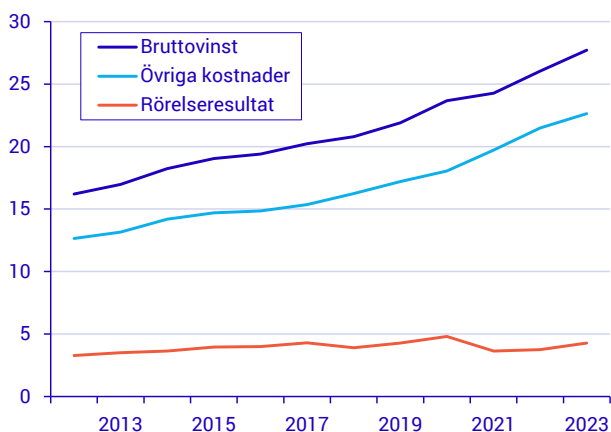
Källa: Företagens ekonomi och bokslutsberäkningar för 2023 (SCB)

Bruttovinsten inom dagligvaruhandeln ökade stadigt mellan 2012 och 2023. Men det gjorde även övriga kostnader vilket ledde till att rörelseresultatet ökade från 5 till 11 miljarder mellan 2012 och 2021 för att sedan sjunka tillbaka under åren 2022 och 2023. Bilden är i stort sett identisk för dagligvaruhandelns

grossister men med andra nivåer. Slutsatsen är att dagligvaruhandeln och dess huvudsakliga grossister inte har förbättrat lönsamheten, mätt som rörelseresultat, trots ökade bruttovinster.

Stigande bruttovinst men närmast oförändrat rörelseresultat för grossisterna

Bruttovinst, övriga kostnader samt rörelseresultat i miljarder kronor för dagligvaruhandelns grossister

Källa: Företagens ekonomi och bokslutsberäkningar för 2023 (SCB)

Kontaktperson: Daniel Lennartsson 010-479 64 29

Fakta: Företagens ekonomi

Företagens ekonomi är en undersökning som bygger på bokslut från samtliga företag i Sverige. Statistiken innehåller företagsekonomiska uppgifter såsom antal företag och antal anställda, nettoomsättning, rörelsekostnader, rörelseresultat, produktions- och förädlingsvärde, tillgångar, brutto- och nettoinvesteringar samt intäkts- och kostnadsuppgifter.

Företagens ekonomi finns med sammanhållande tidsserier från 2000. För de branscher som täcks i denna studie finns tidsserier från 2008–2022.

Fakta: Bokslutsberäkningar

Bokslutsberäkningar har gjorts för år 2023 och de bygger på data från en stor mängd bokslut. Datat är inte heltäckande men täcker cirka 98 procent av livsmedelsbranschernas rörelseintäkter. Materialet har använts för att göra en framskrivning för 2023 av data från Företagens ekonomi för 2022.

Fakta: Ekonomisk statistik på kvartal

Undersökningen ekonomisk statistik på kvartal är en samlingsundersökning som mäter näringslivets rörelseresultat, bruttoinvesteringar och lagerinvesteringar.

Resultaträkningsuppgifter samlas in från 400 större företag inom ett 50-tal olika branscher. Från övriga företag sammanställs uppgifter från administrativa register såsom moms- och arbetsgivardeklarationer.

Undersökningen ger en uppskattning av näringslivets rörelseresultat före av- och nedskrivningar och fördelat på olika resultatposter. I denna studie har estimat av avskrivningarna på kvartalsbasis utifrån data över kapitalförslitningen i nationalräkenskaperna använts. Kapitalförslitningen kan liknas vid en avskrivning.

Inom livsmedelsbranscherna undersöks 35 företag via enkäter. Dessa står för 36 procent av omsättningen. Inom partihandeln och tillverkningsindustrin täcks cirka 50 procent av omsättningen med enkäter. Inom dagligvaruhandeln täcks drygt en fjärdedel. Resterande företag som inte täcks av enkätuppgifter beräknas med hjälp av administrativa data. Detta innebär att undersökningen täcker mer än 99 procent av omsättningen inom livsmedelsbranscherna.

I artikeln har kvartal 1 och 2 summerats till första halvåret och kvartal 3 och 4 till andra halvåret. Det främsta skälet till det är att få en mer stabil utveckling.

Ekonomisk statistik på kvartal är från och med 2024 officiell statistik. Data från undersökningen har använts för de halvårsvisa beräkningar som presenteras i artikeln.

Fördjupning

Högre marginaler inom hotell och restaurang efter pandemin

Under 2022 och 2023 minskade hushållens reallöner kraftigt och synen på den egna ekonomin var på bottenivåer. Trots det har hotell- och restaurangbesök prioriterats, och branschens lönsamhet stärkts. Ny statistik visar att lönsamheten fortsatt att stärkas under första halvåret 2024.

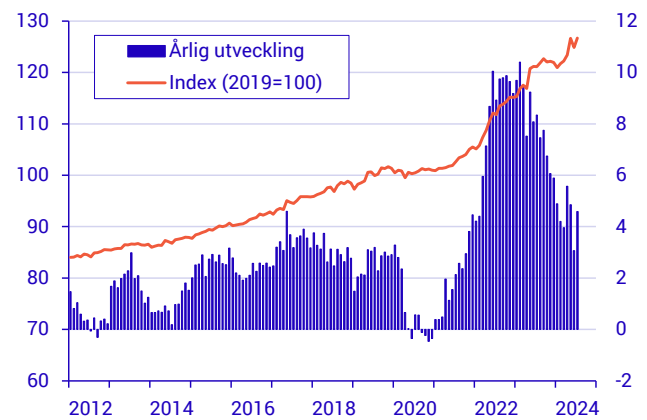
När de sista pandemirestriktionerna lyftes bort i början av 2022 steg priserna på hotell- och restaurangbesök kraftigt. Störst var höjningarna i början av 2023 då priserna ökade med över 10 procent mätt i årstakt. Prisökningarna har visserligen avtagit sedan dess, men ligger sedan början av 2024 trots allt kvar kring 4 procent mätt i årstakt. Under decenniet som föregick pandemin

ökade priserna med i genomsnitt drygt 2 procent per år, för att under pandemiåren 2020–2021 i princip vara oförändrade.

Det råder med andra ord inga tvivel om att priset för hotell- och restaurangtjänster har ökat kraftigt under de senaste två och ett halvt åren. Jämfört med prisläget 2019, året innan pandemin slog till, är priserna idag cirka 25 procent högre. Det motsvarar den allmänna prisnivån enligt KPI som har ökat i samma storleksordning.

Kraftiga prisökningar på restaurangbesök och övernattnings

Konsumentprisindex för restauranger och logi, 2019=100 (vänster) och årlig procentuell förändring (höger)

Källa: Konsumentprisindex (SCB)

Från pandemi till kraftiga prisökningar

Orsaken till de senaste årens kraftiga prisökningar är förmodligen många. Troligtvis har det faktum att pandemirestriktionerna hindrade hushållen från att konsumera hotell- och restaurangtjänster, så som vi tidigare varit vana vid, bidragit till att det skapats en uppdämd efterfrågan. Därtill har den svenska kronan försvagats sedan början av 2022. Det har skapat gynnsamma förutsättningar för utländska turister att semestra i Sverige, samtidigt som det gjort det fördelaktigt för svenska hushåll att semestra på hemmaplan. Enligt Tillväxtverkets inkvarteringsstatistik var antalet gästnätter i Sverige knappt 2 procent högre under helåret 2023 jämfört med förpandemiåret 2019. Det motsvarar drygt 1,2 miljoner fler gästnätter.

Därutöver har de allmänna prisuppgångarna på råvaror, så som livsmedel och energi, samt högre kostnader för hyror och räntor, bidragit till höjda rörelsekostnader för hotell och restauranger. Kostnadsökningar som antagligen till viss del har tagits ut via högre försäljningspriser.

Denna artikel beskriver de senaste årens prisökningar, hushållens efterfrågan av hotell- och restaurangtjänster, samt branschens lönsamhet.

Köpkraften har försämrats

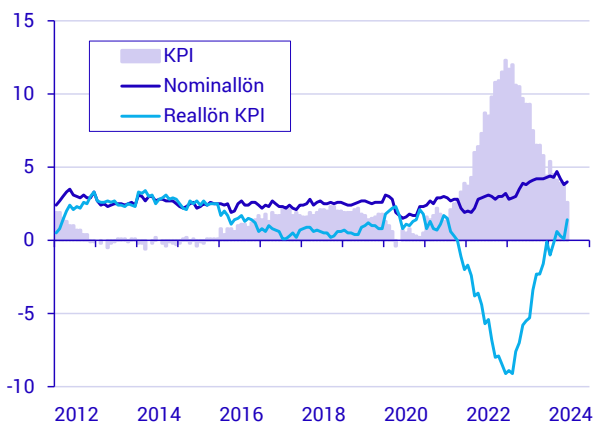
Ökningen av den allmänna prisnivån enligt KPI har haft stora effekter på hushållens ekonomi. För att ge en övergripande bild av hur hushållens köpkraft har utvecklats kan nominallönerna, det vill säga den lön som står i lönekuvertet, sättas i relation till den allmänna prisutvecklingen. För att ett hushålls köpkraft ska hållas oförändrad krävs det att storleken på den nominella löneutvecklingen motsvarar storleken på de generella prisökningarna i samhället. Det vill säga, om priset på varorna och tjänsterna som konsumeras ökar, ska det vägas upp av en ökad lön.

Under det första kvartalet 2023 var inflationstakten, mätt som årlig förändringstakt i KPI, i genomsnitt 11 procent, medan nominallöneökningarna endast uppgick till i genomsnitt 3 procent. Resultatet blev att reallönen, det vill säga hushållens faktiska köpkraft, minskade med 8 procent. Hushållens köpkraft har med andra ord urholkats som en direkt följd av den höga inflationen.

Under det första halvåret 2024, när inflationen har kommit ner och nominallönerna har fortsatt att öka, syns dock en vändning. Reallönerna var i genomsnitt oförändrade jämfört med motsvarande period i fjol. Värt att påpeka är dock att hushållens köpkraft fortsatt är svag. Prisökningarna har avtagit, men den allmänna prisbilden är fortsatt hög.

Den höga inflationen har urholkat hushållens köpkraft

Årlig procentuell förändring

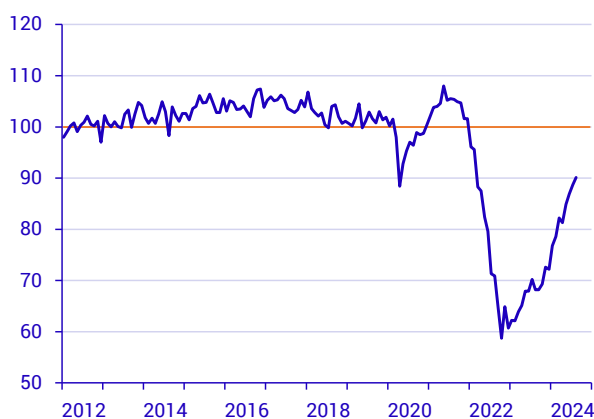
Källor: Konsumentprisindex (SCB) och Medlingsinstitutet

Hushållen deppiga om den egna ekonomin

Bilden av hushållens minskade köpkraft återspeglas i hushållens syn på den egna ekonomin. Mikroindex, som är en del av Konjunkturinstitutets konjunkturbarometer, visar att hushållens syn på den egna ekonomin försämrades drastiskt i samband med att reallönerna minskade i början av 2022. Synen på den egna ekonomin har visserligen förbättrats i takt med att reallöneminskningarna avtagit, men hushållen är fortsatt mycket deppigare än normalt.

Synen på den egna ekonomin på uppgång men fortsatt svag

Konfidensindikatorn, mikroindex hushåll, medelvärde=100, standardavvikelse=10

Källa: Konjunkturinstitutet

I takt med att inflationen ökade höjde Riksbanken styrräntan för att stävja prisökningarna. Det högre ränteläget innebar större ränteutgifter för hushållen, vilket resulterade i än mindre köpkraft. Sammanfattningsvis har de senaste åren varit tuffa för hushållen. Minskade reallöner och högre ränteutgifter har resulterat i en allmänt sämre syn på den egna ekonomin.

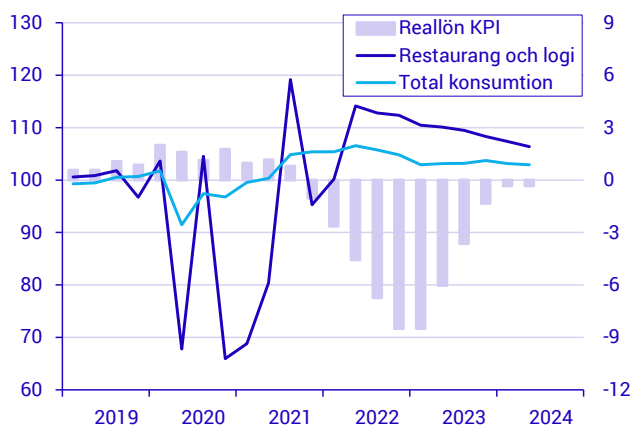
Hushållen har prioriterat hotell- och restaurangbesök

Trots de kraftiga prisuppgångarna på hotell- och restaurangtjänster och hushållens minskade köpkraft har hushållens utgifter för hotell- och restaurangbesök ökat. Under 2022 respektive 2023 låg konsumtionsvolymen cirka 10 procent högre än under 2019. Det kan jämföras med den totala hushållskonsumtionen som var cirka 4 procent högre under motsvarande år.

Som diagrammet nedan visar minskade hushållens konsumtion av hotell- och restaurangtjänster kraftigt under pandemins första år. Hushållens totala konsumtion minskade dock betydligt mindre, vilket kan tolkas som att annan konsumtion än hotell- och restaurangbesök prioriterades. Detta framstår som en fullt naturlig utveckling med tanke på de restriktioner som pandemin förde med sig. I takt med att restriktionerna slopades ökade åter hushållens konsumtion av hotell- och restaurangtjänster. Sedan 2022 har denna typ av konsumtion konsekvent legat på en högre nivå än innan pandemin. Ressugna hushåll efter pandemin, och den svaga växelkursen som lett till att fler valt att semestra i Sverige, ligger antagligen bakom konsumtionsökningen.

Under det första halvåret 2024 syns en begynnande återgång till vad som kan anses vara mer av ett normalläge. Konsumtionen av hotell- och restaurangtjänster minskade, uttryckt i årstakt, med drygt 3 procent. Konsumtionen av hotell- och restaurangtjänster närmade sig också åter den totala konsumtionen. Det tyder på att hushållen inte längre prioriterade konsumtionen av hotell- och restaurangtjänster framför annan konsumtion i lika hög grad. Anledningen kan vara att det uppdämda behovet mättats, men också att det fortsatt stigande prisläget nu helt enkelt anses vara för högt.

Minskade hotell och restaurangbesök under första halvåret 2024
Hushållens konsumtionsutgifter totalt samt för restaurang och logi, index 2019=100, fasta priser, säsongrensade värden (vänster) och real löneutveckling, årlig procentuell förändring (höger)

Källor: Konsumentprisindex och Nationalräkenskaperna (SCB) samt Medlingsinstitutet

Högre rörelsemarginal inom hotell- och restaurangbranschen

Pandemins initiala effekter, som tydligt syntes i hushållens minskade konsumtion av hotell- och restaurangbesök, syns också i branschens lönsamhet. Lönsamheten, i detta fall definierad som rörelseresultatet innan av- och nedskrivningar samt rörelsemarginalen, störtdyker under pandemins första år.

$$\text{Rörelseresultat} = \text{Rörelseintäkter} - \text{Rörelsekostnader exkl. av- o. nedskrivningar} - \text{Personalkostnader}$$

$$\text{Rörelsemarginal} = \frac{\text{Rörelseresultat}}{\text{Rörelseintäkter}}$$

Jämfört med 2019 minskade rörelseresultatet från drygt 16 miljarder kronor till 6 miljarder kronor, alltså ett tapp på 10 miljarder enbart under ett år. Rörelsemarginalen minskade från 9,2 till 4,3 procent. Anledningen till den kraftigt försämrade lönsamheten var att rörelseintäkterna föll med knappt 20 procent medan rörelsekostnaderna och personalkostnaderna enbart föll med drygt 15 procent. Fenomenet att kostnadsmassan inte kan anpassas i samma hastighet som intäkterna förändras är relativt vanligt under vändpunkter i ekonomin.

Intäkterna har ökat mer än kostnaderna sedan 2021

Resultaträkning innan av- och nedskrivningar för hotell- och restaurangbranschen. Rörelseresultat, miljarder kronor, löpande priser och rörelsemarginal i procent

	2019	2020	2021	2022	2023
Rörelseintäkter	177	142	154	201	215
Rörelsekostnader	100	85	89	117	125
Personalkostnader	60	51	53	65	70
Rörelseresultat	16	6	13	19	21
Rörelsemarginal	9,2	4,3	8,3	9,3	9,6

Anmärkning: Rörelsekostnaderna är exklusive personalkostnader.

Källor: Företagens ekonomi och Ekonomisk statistik på kvartal (SCB)

I takt med att pandemirestriktionerna plockades bort, och den svagare växelkursen gjorde det gynnsamt att semestra i Sverige, syns däremot en kraftig återhämtning i branschens lönsamhet. Mellan 2020 och 2023 ökade rörelseresultatet med 240 procent, och uppgick under 2023 till 21 miljarder kronor. Jämfört med 2019 är det en ökning med 27 procent. Rörelsemarginalen uppgick under 2023 till 9,6 procent, vilket var högre än något annat år under perioden 2019–2022.

Resultaträkningen – hur hänger det ihop?

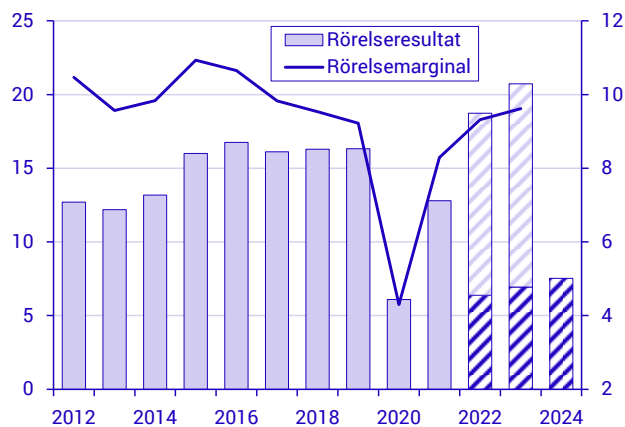
- (1) Nettoomsättning (+)
- (2) Förändring av lager (+)
- (3) Aktiverat arbete för egen räkning (+)
- (4) Övriga rörelseintäkter (+)
- (5) Rörelseintäkter (1+2+3+4)**
- (6) Kostnad för handelsvaror och råvaror (-)
- (7) Övriga externa kostnader (-)
- (8) Övriga rörelsekostnader (-)
- (9) Av- och nedskrivningar (-)
- (10) Rörelsekostnader ex. av- och nedskrivningar (6+7+8-9)**
- (11) Personalkostnader (-)
- (12) Rörelseresultat före av- och nedskrivningar (5+10+11)**

Allt eftersom hushållen prioriterat upp hotell- och restaurangbesök har alltså branschens lönsamhet förbättrats. De kraftigt ökade priserna tycks varken ha hindrat hushållen från att konsumera eller branschen från att förbättra sin lönsamhet. Under första halvåret 2024, då hushållens konsumtion av hotell- och restaurangtjänster vände ner, har branschen trots allt lyckats öka sin lönsamhet. Rörelseresultatet uppgick under första halvåret 2024 till 7,5 miljarder kronor, vilket var 8,4 procent högre än motsvarande period föregående år.

”Under första halvåret 2024, då konsumtionen av hotell- och restaurangtjänster vände ner, har branschen trots allt lyckats öka sin lönsamhet”

Lönsamheten har fortsatt att öka under första halvåret 2024

Rörelseresultat innan av- och nedskrivningar i miljarder kronor, löpande priser (vänster) och rörelsemarginal i procent (höger) inom hotell- och restaurangbranschen. För åren 2022–2024 har rörelseresultatet delats upp på första halvåret (mörkblå streck) och andra halvåret (ljusblå streck)

Källor: Företagens ekonomi och Ekonomisk statistik på kvartal (SCB)

Fakta: Ekonomisk statistik på kvartal (ESK)

ESK är en undersökning som kvartalsvis belyser näringslivets ekonomiska aktiviteter och utveckling. I ESK beräknas statistik om näringslivets lönsamhet och förädlingsvärde samt fasta bruttoinvesteringar och lagerinvesteringar.

Statistiken om näringslivets lönsamhet baseras på resultaträkningsuppgifter som samlas in från drygt 400 större bolag inom ett 50-tal olika branscher. För övriga företag sammanställs uppgifter från administrativa register så som moms- och arbetsgivardeklarationer.

[Ekonomisk statistik på kvartal](#)

Fakta: Företagens ekonomi (FEK)

Företagens ekonomi är en årlig undersökning som bygger på bokslut från samtliga företag i Sverige. Statistiken innehåller företagsekonomiska uppgifter såsom antal företag och antal anställda, nettoomsättning, rörelsekostnader, rörelseresultat, produktions- och förädlingsvärde, tillgångar, brutto- och nettoinvesteringar, intäcks- och kostnadsuppgifter och rörelseresultat.

[Företagens ekonomi](#)

Kontaktperson: Sebastian Rask 010-479 40 29

Fördjupning

Lönsamheten inom bygg kan vara på väg upp

Aktiviteten inom byggsektorn har under de senaste två åren bromsat in rejält. I takt med att räntorna ökat har såväl bostadsinvesteringarna som byggproduktionen minskat. Därtill har lönsamheten kraftigt försvagats. Ny statistik ger en första signal om att den negativa trenden kan vara på väg att brytas.

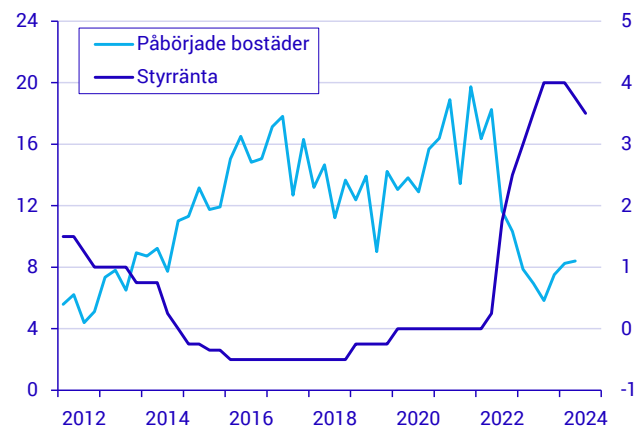
När Riksbanken började höja styrräntan i maj 2022 för att motverka den ökande inflationen förvärrades utsikterna inom byggsektorn. De högre räntorna ledde till dyrare finansiering av nyproducerade bostäder vilket i längden innebar högre försäljningspriser. Efterfrågan på bostäder sjönk och bostadsbyggandet minskade. Under 2022 minskade

antalet påbörjade bostäder med knappt 20 procent jämfört med året innan, för att under 2023 minska med ytterligare drygt 50 procent. Under 2023 uppgick antalet påbörjade bostäder till drygt 28 000, vilket motsvarade nivån under början av 2010-talet.

Åren 2015–2021, då styrräntan låg kring noll procent, präglades däremot av ett högt byggande. Inte minst under 2021 då antalet påbörjade bostäder uppgick till drygt 68 000.

Kraftig nedgång i bostadsbyggandet när räntan har höjts

Antal påbörjade bostäder per kvartal i tusental (vänster) respektive styrräntan i procent (höger)

Anmärkning: Antalet påbörjade bostäder är under de senaste fyra kvartalen uppräknade med de senaste årens genomsnittliga eftersläpning.

Källor: Bygglov, nybyggnad och ombyggnad (SCB) och Riksbanken

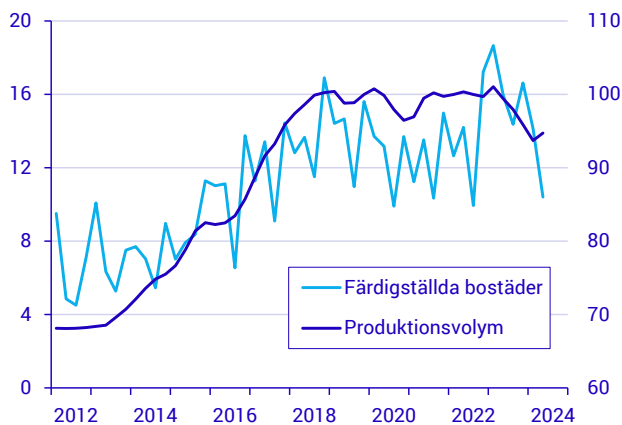
Byggproduktionen fortsätter att minska

Nedgången i bostadsbyggandet återspeglas till viss del i byggsektorns produktion. Produktionsvolymen vände ner i början av 2023 och fortsatte att minska under första halvåret 2024. Jämfört med första halvåret 2023 minskade produktionen med knappt 6 procent.

Det finns flera förklaringar till varför produktionsvolymen inte fallit mer trots att antalet påbörjade bostäder mer än halverats sedan det första halvåret 2022. Dels produceras det utöver bostäder både infrastruktur och andra byggnader och anläggningar såsom butiker och andra kommersiella och offentliga lokaler. En annan bidragande orsak är att antalet färdigställda bostäder fortfarande ligger på en relativt hög nivå. Det stora antalet bostäder som påbörjades under 2021 håller alltså till viss del fortfarande på att produceras.

Byggproduktionen har minskat sedan början av 2023

Produktionsvolym för byggindustrin, index 2021=100, trendskattning (höger), och antal färdigställda bostäder per kvartal i tusental (vänster)

Anmärkning: Antalet färdigställda bostäder är under de senaste fyra kvartalen uppräknade med de senaste årens genomsnittliga eftersläpning.

Källor: Bygglov, nybyggnad och ombyggnad, Produktionsvärdeindex, Ekonomisk statistik på kvartal (SCB) och egna beräkningar

Minskade bostadsinvesteringar vägs upp av ökade anläggningsinvesteringar

Ett annat mått som speglar aktiviteten inom byggsektorn är investeringar i byggnader och anläggningar. Dessa kan delas upp i bostadsinvesteringar respektive investeringar i övriga byggnader och anläggningar.

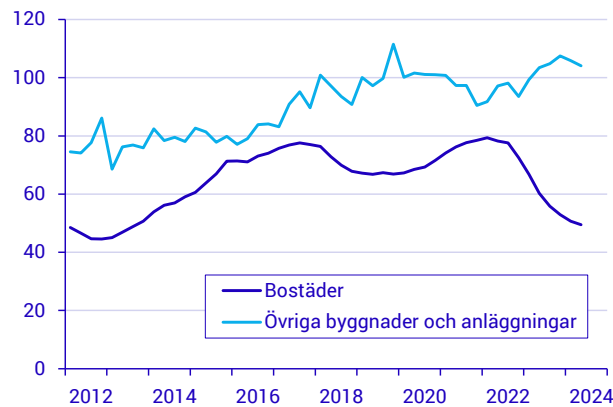
”Det är endast bostadsinvesteringarna, som har en direkt koppling till hushållens köpkraft, som har minskat”

Bostadsinvesteringarna har, i likhet med antalet påbörjade bostäder, minskat kraftigt sedan 2023. Investeringsvolymen i bostäder var 23 procent lägre 2023 jämfört med året innan, och fortsatte att minska under första halvåret 2024.

Investeringsvolymen i övriga byggnader och anläggningar har däremot ökat under motsvarande period. Det är alltså endast bostadsinvesteringarna, som har en direkt koppling till hushållens köpkraft, som har minskat det senaste ett och ett halvt åren. Det minskade bostadsbyggandet tycks med andra ord till viss del ha ersatts av ett ökat byggande av övriga byggnader och anläggningar.

En svalare bostadsmarknad har lett till ökade investeringar i övriga byggnader

Investeringar i miljarder kronor i fasta priser, referensår 2023. Säsongsrensade kvartalsvärden

Källa: Nationalräkenskaperna (SCB)

Investeringar i nybyggnation i nationalräkenskaperna

Huvudkällor för investeringar i nybyggnation är påbörjade bostäder och undersökningen Priser för nyproducerade bostäder. Antal påbörjade bostäder räknas upp med de senaste årens genomsnittliga eftersläpning i statistiken. Priserna justeras därtill med ett index som skattar kvalitetsförändringen i nyproduktion över tid.

Alla bostadsprojekt har en mätbar byggtid då såväl start- som slutbesked rapporteras av kommunerna. Den genomsnittliga färdigställandetiden är fem kvartal för flerbostadshus och fyra för småhus. Bostadsinvesteringar i varje kvartal beräknas därför som en sammanvägning av hur stor andel av de påbörjade bostäderna från respektive period, upp till fem kvartal bakåt, som beräknas att färdigställas det aktuella kvartalet.

Den mycket svaga investeringsvolymen under 2023 och första halvåret 2024 bör därför ses i ljuset av att deras jämförelsekvartal ännu, till viss del, påverkas av det kraftiga byggandet under och i spåren av coronapandemin.

Byggsektorn har kapat kostnaderna

Trots de ökade investeringarna i övriga byggnader och anläggningar finns det inga tvivel om att byggsektorn befinner sig i en lågkonjunktur. Majoriteten av konjunkturindikatorerna som presenterats hittills pekar mot att aktiviteten inom byggsektorn har minskat. Det faktum att produktionsvolymen trendmässigt har minskat sedan andra kvartalet 2023 förstärker denna bild. Samtidigt har insatsförbrukningen, det vill säga summan av de varor och tjänster som används som insats i produktionsprocessen, minskat i än högre

grad. Under första halvåret 2024 minskade insatsförbrukningen med 9,3 procent jämfört med första halvåret 2023. Det kan jämföras med produktionen som under samma period sjönk med 5,9 procent. Den minskade inputandelen ökade branschens förädlingsvärde, som första halvåret steg med 3,1 procent.

Förädlingsvärde = Produktionsvärde – Insatsförbrukning

BNP = Summan av samtliga sektors/branschers förädlingsvärde + Produktskatter och produktsubventioner, netto

Positiva bidrag till BNP trots minskad produktionsvolym

Tidigare har inte SCB haft tillgång till statistik om näringslivets insatsförbrukning på kvartalsbasis. Det finns sedan första kvartalet 2022 via undersökningen Ekonomisk statistik på kvartal (ESK). Avsaknaden av information om insatsförbrukningen innebar att kvartalsberäkningarna av BNP tidigare vilade på ett antagande om att insatsförbrukningen utvecklades på motsvarande sätt som produktionen. Det betyder att förädlingsvärdet skrevs fram med utvecklingen för produktionsvärdet i fasta priser.

Empiriska studier har däremot visat att förhållandet mellan produktionen och insatsförbrukningen, den så kallade inputandelen, kan förändras relativt drastiskt under vändpunkter i den ekonomiska utvecklingen. Det har inte minst visat sig vara fallet under den senaste periodens konjunkturförsvagning inom byggsektorn.

”Om enbart produktionen hade kunnat observerats hade bidraget till BNP-utvecklingen varit negativt de senaste fem kvartalen”

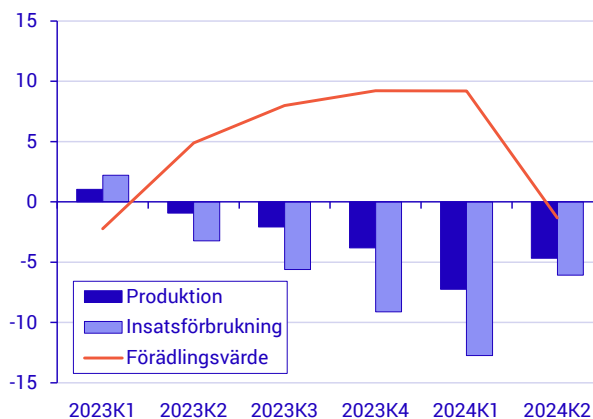
Om enbart produktionsvolymen även fortsättningsvis hade kunnat observerats, och insatsförbrukningen antagits utvecklas likvärdigt, hade byggsektorns bidrag till BNP-utvecklingen varit negativt de senaste fem kvartalen. När det nu finns information om både produktionen och insatsförbrukningen har bidraget till BNP-tillväxten istället varit positivt under fyra av fem kvartal, just

på grund av att förbrukningsvolymen minskat betydligt mer än produktionsvolymen.

Som diagrammet nedan illustrerar är det förhållandet mellan produktionsvolymen och insatsförbrukningen som avgör hur förädlingsvärdet utvecklas. Anledningen till att förädlingsvärdet minskar under andra kvartalet 2024 beror alltså på att inputandelen inte minskar i lika hög grad som under 2023.

Minskad inputandel har bidragit till ett högre förädlingsvärde

Produktion, insatsförbrukning och förädlingsvärde för byggsektorn. Årlig volymförändring, procent

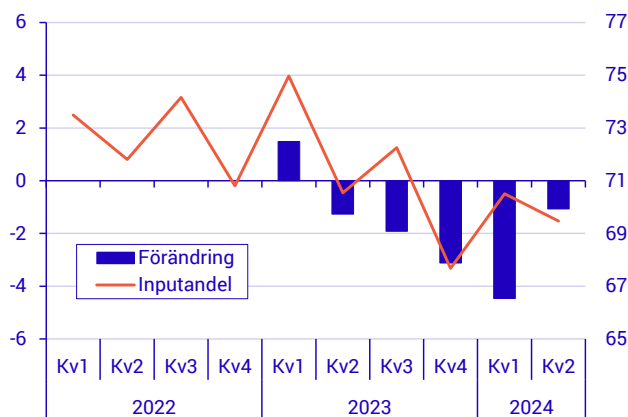

Källa: Nationalräkenskaperna och Ekonomisk statistik på kvartal (SCB)

Minskad inputandel förstärker bilden av en förändrad produktion

Som diagrammet nedan visar har inputandelen inom byggsektorn successivt minskat sedan första kvartalet 2023. Det är svårt att säga exakt vad minskningen beror på, men förutsatt att produktionsprocessen inte effektiviserats avsevärt tyder utvecklingen på att produktionen till viss del skiftat från bostäder till övriga byggnader och anläggningar. Produktionen av övriga byggnader och anläggningar skulle i så fall vara förknippad med en högre förädlingsgrad än produktionen av bostäder. Det bekräftas till viss del av historiska data från undersökningen Företagens ekonomi (FEK) som visar att anläggningsentreprenörer har en högre förädlingsgrad än byggnadsentreprenörer. Detta resonemang ligger även i linje med det faktum att bostadsinvesteringarna har minskat sedan början av 2023 medan investeringarna i övriga byggnader och anläggningar har ökat.

Insatsvarorna inom byggsektorn förädlas i högre grad
Inputandel i procent (höger) och förändringen i inputandel jämfört med motsvarande kvartal föregående år, procentenheter (vänster)

Anmärkning: Förändringen i inputandel går endast att beräkna från och med första kvartalet 2023 då det inte finns någon statistik för åren innan 2022.

Källa: Ekonomisk statistik på kvartal (SCB)

Ny statistik visar företagens lönsamhet

En förutsättning för att såväl bostäder som övriga byggnader och anläggningar ska produceras är att affären är lönsam för den producerande verksamheten. Lönsamheten kan med hjälp av ny statistik från ESK observeras på kvartalsbasis, vilket möjliggör en såväl bredare som djupare analys av byggkonjunkturen.

I detta fall definieras byggsektorns lönsamhet som dels rörelseresultatet innan av- och nedskrivningar, dels som rörelsemarginalen. Rörelsemarginalen definieras som rörelseresultatets andel av rörelseintäkterna, och är ett procentuellt mått på hur stor lönsamheten är i förhållande till vad som har sålts.

Rörelseresultat = Rörelseintäkter – Rörelsekostnader exkl. av- o. nedskrivningar – Personalkostnader

Rörelsemarginal = $\frac{\text{Rörelseresultat}}{\text{Rörelseintäkter}}$

Till skillnad från förädlingsvärdet är rörelseresultatet endast uttryckt i löpande priser och innehåller dessutom en vidare definition av vilka intäkter och kostnader som beaktas. Erhållna offentliga bidrag, valutakursdifferenser och realisationsresultat är exempel på variabler som ingår i lönsamhetsmått men inte i

förädlingsvärdet. Därtill ingår löner och sociala avgifter i lönsamhetsmått, vilket det inte gör i förädlingsvärdet.

Resultaträkningen – hur hänger det ihop?

- (1) Nettoomsättning (+)
- (2) Förändring av lager (+)
- (3) Aktiverat arbete för egen räkning (+)
- (4) Övriga rörelseintäkter (+)
- (5) Rörelseintäkter (1+2+3+4)**
- (6) Kostnad för handelsvaror och råvaror (-)
- (7) Övriga externa kostnader (-)
- (8) Övriga rörelsekostnader (-)
- (9) Av- och nedskrivningar (-)
- (10) Rörelsekostnader ex. av- och nedskrivningar (6+7+8-9)**
- (11) Personalkostnader (-)
- (12) Rörelseresultat före av- och nedskrivningar (5+10+11)**

Vikande efterfrågan har resulterat i försämrad lönsamhet

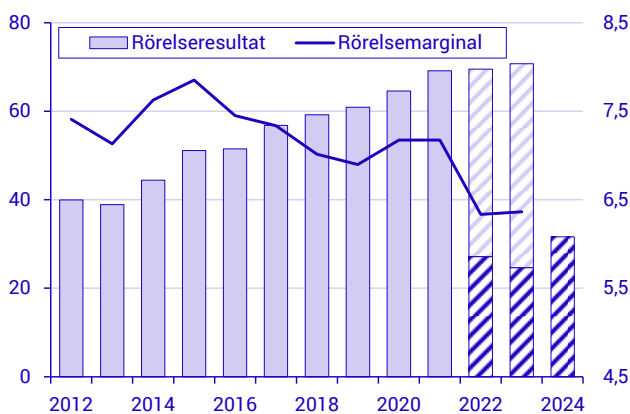
I samband med att räntorna ökade och efterfrågan på bostäder minskade försämrades rörelsemarginalen inom byggsektorn. Rörelsemarginalen minskade från 7,2 procent år 2021 till 6,3 procent år 2022, för att under 2023 ligga kvar på motsvarande nivå. Rörelseresultatet har däremot varit i princip oförändrat trots att rörelsemarginalen har minskat. Anledningen är att rörelseintäkterna ökade kraftigt till följd av den höga inflationen, vilket medförde att rörelseresultatet, trots att det var oförändrat, utgjorde en mindre andel av rörelseintäkterna. Huruvida lönsamheten minskat eller inte beror till viss grad på vilket mått som analyseras. Förutsatt att rörelseresultatet ska vara oförändrat i reala termer krävs det dock att det i nominella termer ökar i motsvarande grad som prisökningarna, vilket inte varit fallet under 2022 och 2023.

”Rörelseresultatet ökade med 28 procent under första halvåret 2024”

I takt med att inflationen avtagit och sannolikheten för sjunkande räntor har ökat kan däremot en svag förstärkning av byggsektorns lönsamhet urskiljas.

Akkumulerat för första halvåret 2024 var rörelseresultatet 28 procent högre än under motsvarande period i fjol. I kronor innebar detta en ökning från 25 till 32 miljarder kronor. Dessutom ökade rörelsemarginalen, från 4,5 till 6,1 procent. Även jämfört med första halvåret 2022 redovisade byggsektorn både ett starkare rörelseresultat och en högre rörelsemarginal under årets första sex månader.

Byggsektorns lönsamhet ökade något under första halvåret 2024
Rörelseresultat innan av- och nedskrivningar i miljarder kronor, löpande priser (vänster), och rörelsemarginal i procent (höger). För åren 2022–2024 har rörelseresultatet delats upp på första halvåret (mörkblå streck) och andra halvåret (ljusblå streck)

Källor: Företagens ekonomi och Ekonomisk statistik på kvartal (SCB)

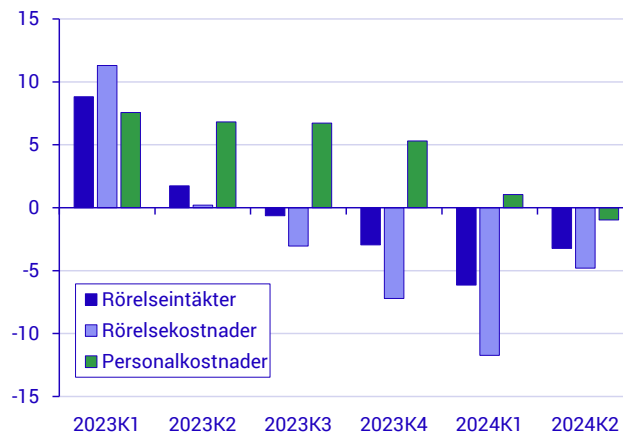
Stigande personalkostnader minskade lönsamheten

En av de bidragande orsakerna till att lönsamheten var fortsatt svag under 2023 var att man inte lyckades anpassa personalkostnaderna efter den lägre efterfrågan. Personalkostnaderna fortsatte att öka under 2023, trots att både intäkterna och de övriga kostnaderna avtog.

”Under första halvåret 2024 syns en tydlig anpassning efter konjunkturläget där såväl arbetade timmar som anställda faller”

Byggsektorn har haft svårt att anpassa personalkostnaderna

Rörelseintäkter och rörelsekostnader innan av- och nedskrivningar samt personalkostnader. Årlig förändring, procent

Källa: Ekonomisk statistik på kvartal (SCB)

Förklaringen till de fortsatt ökade personalkostnaderna ligger i att både arbetade timmar och antal sysselsatta ökade under första halvåret 2023. Därtill uppgick löneökningstakten till knappt 4 procent under motsvarande period. Under det första halvåret 2024 syns dock en tydlig anpassning efter konjunkturläget där såväl arbetade timmar som antal sysselsatta faller. Trots att löneökningarna fortsatt ligger kring 4 procent har man lyckats minska personalkostnaderna för att bättre möta de minskade intäkterna. Det är också en bidragande orsak till att lönsamheten vänder upp igen. Om personalkostnaderna tidigare hade kunnat anpassats efter de minskade intäkterna hade byggbranschens lönsamhet stärkts redan under 2023.

Lönsamheten vände upp när sysselsättningen minskade

Antal anställda, arbetade timmar och löneutveckling för anställda inom byggsektorn. Årlig förändring, procent

	2023 kv1	2023 kv2	2023 kv3	2023 kv4	2024 kv1	2024 kv2
Arbetade timmar	10,4	-1,0	0,5	-0,1	-7,6	-6,1
Antal anställda	2,8	1,1	-0,4	-2,4	-4,1	-4,7
Löneökningar	3,3	4,4	4,5	4,6	4,4	3,9
Personal-kostnader	7,6	6,8	6,7	5,3	1,0	-1,0

Källor: Nationalräkenskaperna, Ekonomisk statistik på kvartal (SCB) och Medlingsinstitutet

Fakta: Ekonomisk statistik på kvartal (ESK)

ESK är en undersökning som kvartalsvis belyser näringslivets ekonomiska aktiviteter och utveckling. I ESK beräknas statistik om näringslivets lönsamhet och förädlingsvärde samt fasta bruttoinvesteringar och lagerinvesteringar. ESK bygger på en blandning av administrativa uppgifter från Skatteverkets momsregister och arbetsgivardeklarationer, samt blankettuppgifter från undersökta verksamheter.

ESK används från och med det första kvartalet 2022 som huvudkälla för utvecklingen i näringslivets förädlingsvärden i de kvartalsvisa BNP-beräkningarna. Genom att mäta både näringslivets produktion och insatsförbrukning kan näringslivets förädlingsvärde observeras.

[Ekonomisk statistik på kvartal](#)

Fakta: Företagens ekonomi (FEK)

Företagens ekonomi är en årlig undersökning som bygger på bokslut från samtliga företag i Sverige. Statistiken innehåller företagsekonomiska uppgifter såsom antal företag och antal anställda, nettoomsättning, rörelsekostnader, rörelseresultat, produktions- och förädlingsvärde, tillgångar, brutto- och nettoinvesteringar, intäkts- och kostnadsuppgifter och rörelseresultat.

[Företagens ekonomi](#)

Fakta: Egna beräkningar

Egna beräkningar har gjorts avseende byggsektorns produktionsvolym för första kvartalet 2023 till andra kvartalet 2024 och bygger på en kombination av statistik från ESK och månadsundersökningen Produktionsvärdeindex (PVI). Statistik från PVI har använts fram till fjärde kvartalet 2022 och därefter skrivits fram med årsutvecklingstal enligt ESK. Detta för att utvecklingen av produktionsvolymen ska bli jämförbar med utvecklingen av insatsförbrukningen, men utan att gå miste om produktionsvolymens historik.

Kontaktperson: Sebastian Rask 010-479 40 29

Internationell utblick

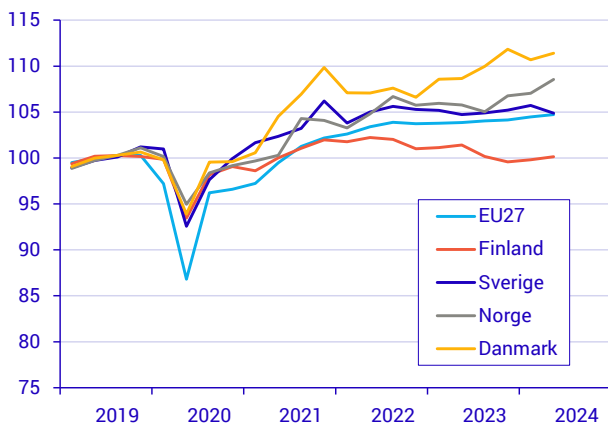
Fortsatt svag ekonomisk tillväxt i EU

Bland de nordiska länderna har Danmark och Norge haft en starkare ekonomisk tillväxt än EU de senaste två åren. Utvecklingen för de större ekonomierna inom EU har varit svagare.

År 2022 steg inflationen i Europa vilket pressade hushållens och ländernas ekonomier. Trots de kraftiga prisökningarna fortsatte BNP att växa i både Danmark och Norge och länderna har haft en starkare ekonomisk tillväxt än EU-genomsnittet. Svensk och finsk ekonomi har däremot utvecklats svagare än EU-snittet. Sedan fjärde kvartalet 2021 har tillväxten stannat av och Sverige har i praktiken haft nolltillväxt sedan dess.

Stark ekonomisk tillväxt i Danmark

BNP, index 2019=100, säsongrensade och kalenderkorrigerade kvartalsvärden

Källa: Eurostat

Det land inom Norden som haft det tuffast ekonomiskt de senaste åren är Finland. Den finska ekonomin har krympt sedan fjärde kvartalet 2022. Andra kvartalet 2024 minskade BNP med 1,3 procent jämfört med motsvarande kvartal föregående år.

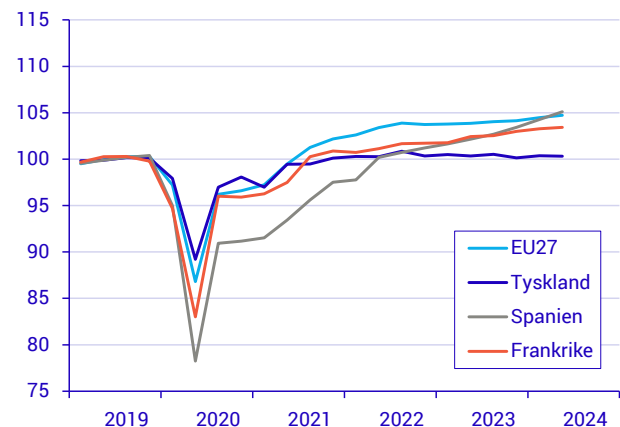
Den ekonomi som gått starkast inom Norden är Danmark. Under 2023 var Danmark ett av de länder i Västeuropa som växte snabbast. Tillväxten drevs främst av den starka läkemedelsindustrin. Sedan 2019 har dansk BNP vuxit med över 10 procent. Det kan jämföras med EU-genomsnittet och Sveriges tillväxt på 5 procent under samma period.

Tyskland tynger ner tillväxten i EU

I genomsnitt visar EU:s länder på en fortsatt svag ekonomisk tillväxt. Bland de stora ekonomierna var det tuffast under pandemin för Spanien. Tysk ekonomi hade däremot en något mildare nedgång än EU-snittet. Trots det har återhämtningen efter pandemin varit trög. Andra kvartalet 2024 låg BNP kvar på 2019 års nivå.

Tysk ekonomi går trögt

BNP, index 2019=100, säsongrensade och kalenderkorrigerade kvartalsvärden

Källa: Eurostat

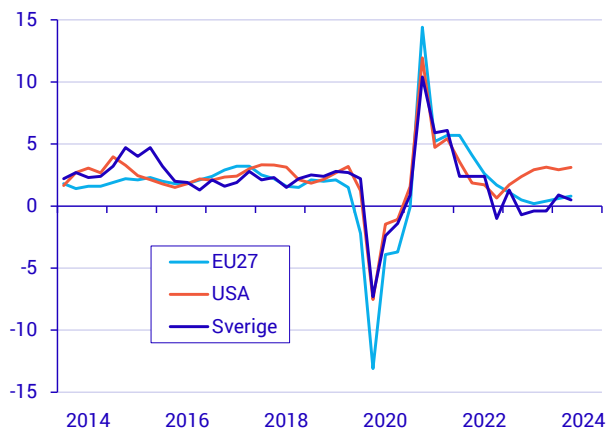
Samtidigt som den tyska ekonomin har stannat av har den spanska ekonomin fortsatt att växa. Andra kvartalet i år ökade landets BNP med 2,9 procent mätt i årstakt. Det kan jämföras med Frankrikes tillväxt på 1,0 procent och EU:s tillväxt på 0,8 procent.

Kontaktpersoner: Sanna Bennis 010-479 63 98 och Frida Olsson 010-479 42 14

Indikatorer för Sverige, EU och USA

Starkare tillväxt i USA än i Europa

BNP-tillväxt i procent jämfört med motsv. kvartal föregående år

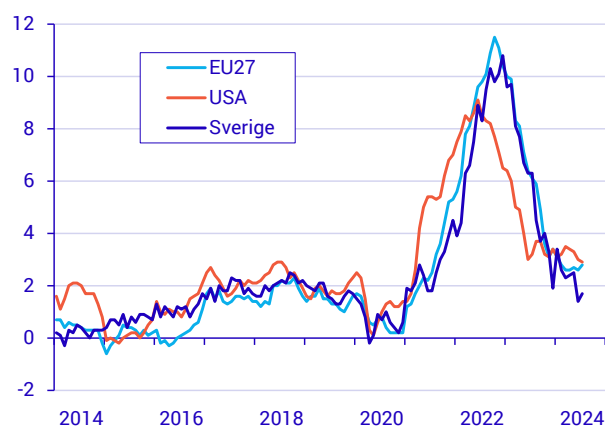

Källa: Eurostat, U.S. Bureau of Economic Analysis och OECD

- Sveriges BNP ökade med 0,5 procent andra kvartalet 2024, vilket var en något svagare tillväxt än första kvartalet.
- Den ekonomiska aktiviteten inom EU ökade något jämfört med ett år tidigare.
- I USA är tillväxten fortsatt betydligt starkare än i både Sverige och EU. Andra kvartalet ökade BNP i USA med 3,1 procent i årstakt.

Svagare inflation i Sverige än EU och USA

HIKP för Sverige och EU27, KPI för USA, årsförändring i procent

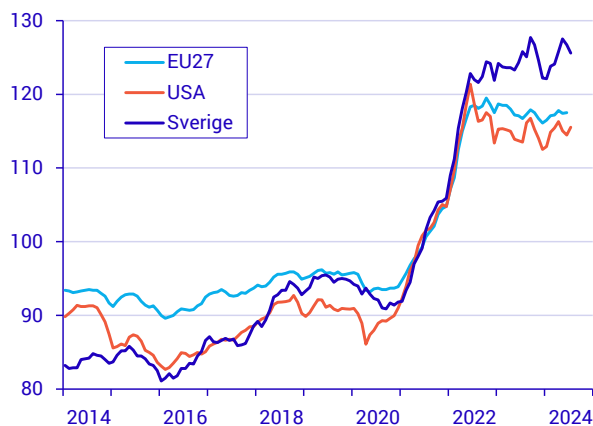

Källa: Eurostat och U.S. Bureau of Labour Statistics

- Den amerikanska inflationen sjönk marginellt till 2,9 procent i juli.
- I Sverige steg inflationstakten enligt HIKP från 1,4 procent i juni till 1,7 procent i juli.
- Inflationen inom EU steg med 0,2 procentenheter i juli och ligger nu i nivå med den amerikanska.

De svenska producentpriserna har stigit mer än i EU sedan 2021

Producentprisindex för industrin, Index 2021=100

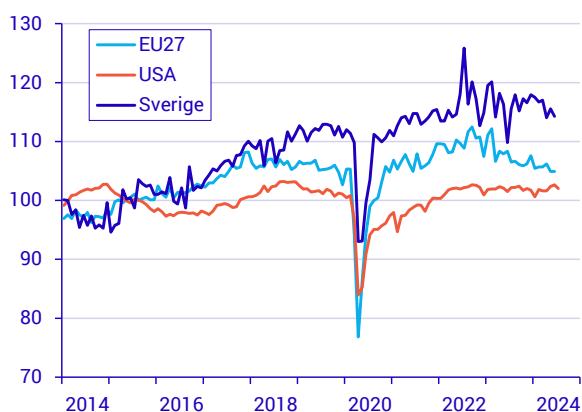

Källa: Eurostat och U.S. Bureau of Labour Statistics

- De svenska producentpriserna fortsatte ner i juli men ligger kvar på historiskt hög nivå.
- Producentpriserna i USA och EU har i stort sett legat på samma nivå de senaste två åren.

Svagare industriproduktion för EU och Sverige

Industriproduktionsindex 2015=100, säsongrensat

Källa: Eurostat och OECD

- I juli minskade industriproduktionen något i Sverige jämfört med motsvarande period i fjol.
- Produktionen har trendmässigt sjunkit i både Sverige och EU sedan hösten 2022.
- I USA planade industriproduktionen ut i början av 2022 och har sedan dess utvecklats sidledes.

SCB beskriver Sverige

Statistikmyndigheten SCB förser samhället med statistik för beslutsfattande, debatt och forskning. Vi gör det på uppdrag av regeringen, myndigheter, forskare och näringsliv. Vår statistik bidrar till en faktabaserad samhällsdebatt och väl underbyggda beslut.

Bildkällor: Omslag – Jakub Vavra, Unsplash

Sidan 4 - Dilok Klaisataporn, iStock

Sidan 8 - Plattform

Sidan 14 - Mihai Moisa, Unsplash

Sidan 18 - G-o-o-d-M-a-n, iStock

Sidan 24 - Comfreak, Pixabay

ISSN: 1653-3828 (Online)

URN:NBN:SE:SCB-2024-A28T12409_pdf

Ansvarig utgivare: Petra Nilsson

Redaktion: Jenny Lunneborg (redaktör)

Caroline Ahlstrand

Monica Andersson

Johannes Holmberg

Kontakta oss via e-post: ekstat@scb.se

Copyright: SCB. Citera gärna, men uppge källa

Denna publikation finns enbart i elektronisk form på www.scb.se